

Redactioneel 9e jaargang, nummer 3, herfst 2004

'De bijbel spreekt de waarheid over ons. Wij houden dat boek in ere, omdat het ons in ere houdt,' aldus Huub Oosterhuis in zijn bijdrage 'Het moeilijkste boek van de wereld'. Over de bijbel gaat een groot deel van deze aflevering van *Roodkoper*. En de bijbel gaat over ons. Maar tegelijkertijd is het een moeilijk boek: een complexe verzameling geschriften uit oude tijden, geschreven in antieke talen, dus moeilijk te vertalen. Daarbij komt dat dit van oorsprong joodse boek door de verschillende kerken op eigen wijze is ingepast in hun geloofsleer en zo in een dogmatisch keurslijf gedwongen. En nog dikwijls wordt de bijbel fundamentalistisch gelezen als was het Gods Woord in de directe rede, zoals dat vaak ook met de koran gebeurt. Maar, aldus de Utrechtse theoloog Harm Goris: 'Niet God zelf spreekt in de bijbel, maar mensen spreken er over God.'

'HEER' wordt die God genoemd in de onlangs verschenen Nieuwe Bijbelvertaling, volgens de eeuwenoude Nederlandse (voor)leestrategie. Tot verdriet van velen die op meer eerbied hadden gehoopt voor de onuitsprekelijke Godsnaam JHWH. Volgens Alex van Ligt, predikant en vertaler, mist de NBV eerbied voor de subtiliteiten van de bijbelse grondtekst. Ton Veerkamp, bijbels theoloog, constateert dat alle grote bijbelvertalingen - van de Griekse *Septuaginta*, de Latijnse *Vulgata*, de Lutherbijbel en de Nederlandse Statenvertaling, tot de recentere Duitse vertaling van Buber/Rosenzweig - de eigen-aardigheid van de oorspronkelijke talen zoveel mogelijk intact hebben gelaten. Daardoor hebben zij het Grieks, het Latijn, het Duits en het Nederlands (de 'doeltalen') verrijkt met nieuwe woorden, zegswijzen en betekenissen. De desbetreffende tijdgenoten hebben daar altijd vreemd van opgekeken, en dat is goed. Vraag is of de NBV ons nog vreemd zal doen opkijken; of de doeltaal het daar niet gewonnen heeft van de brontekst; of zij werkelijk 'brontekstgetrouw' is. De eerste tekenen zijn niet veelbelovend, maar ook hier geldt dat trouw moet blijken; wellicht zijn sommige boeken wel grondig en prachtig vertaald.

Intussen zien in deze tijden van ontkerkelijking nog meer bijbelvertalingen het licht: een complete bijbel door Pieter Oussoren en - voorlopig - drie bijbelboeken door Oosterhuis & Van Heusden. Nieuwere Nederlandse vertalingen kunnen gebruik maken van een lange, sterk door de (staten)bijbel beïnvloede schriftelijke traditie. Veel ingewikkelder ligt dat bij de vele niet-westerse talen die helemaal geen schrift kenden toen het Wycliffe Instituut in de vorige eeuw overal ter wereld bijbelvertalingen begon te maken, met alle, soms hilarische gevolgen van dien. Hoe schrijf je, bijvoorbeeld, het verhaal over Bileam en zijn ezelin uit het bijbelboek Numeri - in dit nummer in een andere nieuwe vertaling - op in een schriftloze taal? Dat brengt ons op de ezelsoren van Gerard Reves eigen bijbel en op het bijbels humanisme van Vincent van Gogh - om maar eens twee varianten te noemen van bijbelse spiritualiteit die niet besproken worden in het omvangrijke *De bijbel spiritueel*, maar wel in deze aflevering van *Roodkoper*.

Na de stuivers, waarin onder andere ds. Beyers Naudé en Ben ter Veer worden herdacht, vindt de lezer een uitgebreid interview van Thijs Broer met Geert Mak: over Amerika, Europa en de bijbel.

Er zijn nieuwe gedichten van Anneke Reitsma over haar kat, en die zouden er zonder de bijbel niet zo hebben uitgezien. Henk van der Ent bespreekt *Sacrale komedie* van Jacques Hamelink; moeilijke gedichten waarin bijbelstof en autobiografisch materiaal samenkomen. Je moet er toch niet aan denken dat iemand ze in 'gangbaar Nederlands' gaat vertalen. Dat zou ons beroven van veel

vreemd-spannende taal, waarin het tenslotte net als in de bijbel helemaal over ons gaat, zoals in het gedicht 'Paar' van Hamelink:

*Zo, man en vrouw
schiep Hij ze, een weinig minder maar
dan de engelen.*